

Суми стали прифронтовим містом. Як тут жити і чи повернеться життя після війни

ДСНС

Наслідки чергової російської атаки на Суми. Місто перебуває під постійними обстрілами

Олександр Авраменко

для BBC Україна, Суми
27 березня 2025

"У Краматорську я почувався наче на курорті, якщо порівнювати з Сумами зараз", – говорить мені брат, який воює з початку війни.

Він приїхав до рідного міста на складну операцію із заміни суглобів. Каже, що останні тижні в Сумах, а особливо на нашому прикордонні, тривожніше, ніж на багатьох напрямках на Донбасі. І, схоже, каже це без іронії в голосі.

Три роки війни на Сумщині після деокупації місцеві легко ділять на два періоди – "до Суджі" та після 6 серпня, коли тут почалася велика наступальна операція. До цього, правда, весною 2024 року був захід РДК на територію Белгородської області.

Ходили чутки, нібито це було для того, щоб "зіпсувати Путіну вибори". Чи вдалося це – не зовсім зрозуміло, але тоді росіяни випалили КАБами Велику Писарівку та інші села навколо, звідки заходили українські ДРГ. Евакуацію багатьох моїх родичів з цієї території оголосили вже після того, як росіяни почали стирати Писарівку з лиця землі.

GETTY IMAGES

Зруйновані будинки на дорозі між Писарівкою та Суджею, 16 березня 2025 року

Що змінила Суджа

Суджа сталася для сум'ян майже так само раптово, як і для росіян по той бік кордону.

Тим більше, мало хто очікував, що подібне може статися саме там, де проходить "труба" – транзитний газогін в Європу. Ще коли росіяни йшли колонами на Київ, вони обирали абсолютно всі дороги, окрім дороги через Суджу. Тому популярною у місцевих була легенда про те, що "трубу" берегтимуть усі сторони й надалі.

Наступ ЗСУ почався саме там. І після перших успіхів в новинах було багато переможних заяв, планів створити "буферну зону" на російській території, аби захистити Суми. І практично відразу, паралельно з цими заявами, на Суми і прикордоння полетіла шалена кількість КАБів. Саме таке враження складалось на місці.

КАБи стали для нас ніби рідними, якщо тут доречним буде сарказм. Почути кілька десятків вибухів на день – це абсолютна норма зараз для людей в Сумах. КАБи, ракети, "шахеда" ледь не кожного дня розбивають школи, дитячі садки, ферми – всю інфраструктуру в селах, розташованих на північ або на схід від Сум.

У Сумах було дуже непросто спостерігати за ейфорією в пресі чи соцмережах від перших успіхів ЗСУ під Суджею. В цей час всі лікарні в місті заповнювалися пораненими, вулицями їхали "швидкі", а ми запам'ятовували, як звучить КАБ, а як "Іскандер-М". Суми в ті дні ставали якоюсь мірою мудрішими – для багатьох тут починався своєрідний піврічний шлях до розуміння, якою ціною дається будь-який успіх на фронті.

Вже багато хто і не згадає, але незадовго до "Суджі" у Швейцарії відбувся Саміт миру, на який покладали багато надій. В Сумах після нього безпекова ситуація справді здавалася кращою. Було відносно тихо, якщо не рахувати поодинокі "шахеда".

BBC Україна тепер у WhatsApp

Головне про Україну та світ - у нашому WhatsApp-каналі

Клікніть тут, щоб підписатися

и на те, що все йде до
і здавалося доволі

Навіть моя дружина з дитиною вже забронювали автобус і готувалися повертатися в середині серпня. Після початку Курської операції ми вирішили не поспішати з цим, і з кожним днем повернення сюди виглядало все менш логічним.

Звісно, все це може бути дуже обивательський погляд на події у сумському прикордонні місцевих людей, які не посвячені у стратегічні плани командування. Офіційно заявляють, що РФ готувала наступ на Суми, місто б захопили і тут могла б повторитись історія із знесенням росіянами під час боїв прикордонним Вовчанськом на Харківщині.

Чи справді була загроза наступу на Суми, а операція в Суджі зірвала ці плани? Нарвряд чи це відомо комусь окрім найвищого керівництва.

Я в Сумах зустрічав дуже мало людей, які вірять у таку версію. Якщо до серпня 2024 року для місцевих загроза російського заходу і захоплення міста була теоретичною, то зараз вона абсолютно реальна. Більше того, кілька населених пунктів Сумської області вже захоплені противником. А враховуючи, що по прямій від Басівки (де зараз вже закріпилися росіяни) до Сум всього 30 км – можна зрозуміти, наскільки все це поряд.

Вихід українських сил з російської території тут давно очікували і розуміли, що він буде рано чи пізно. Тому що місцеві люди активно спілкувалися з військовими, які поверталися з Суджі на ротацію – а ті розповідали усе як є. Ці історії з кожним разом ставали все сумнішими.

За великим рахунком, лишилося одне більш-менш вціліле велике село між Сумами і росіянами – Стецьківка. Все, що за ним – вже розбите вщент КАБами і дронами.

GETTY IMAGES

Краснопілля після російського обстрілу

Знищені міста і села

Останніми днями росіяни скидають по 30 КАБів на день на інше велике село – Краснопілля. Саме на тому напрямку українські війська зараз намагаються здійснювати наступ на територію Белгородської області на село Демидівка.

Росіяни ж традиційно знищують все, куди можуть дотягнутися. У Краснопіллі, колишньому районному центрі, на днях загинула бабуся наших олімпійських чемпіонок – сестер Семеренко, тому про це село багато хто дізнався.

Найприкріше, що у людей є стійке відчуття того, що навіть якщо війна закінчиться – повертатися вже не буде куди. Смуга уздовж кордону шириною 15 км без жодної інфраструктури навряд чи буде привабливою для життя. Та і поряд з цією територією не кожному, напевно, буде комфортно психологічно.

Не можна сказати, що люди в Сумах зараз чогось бояться. Здається, вони вже пристосувалися до всього і перебувають у стані певного заціпеніння, морального виснаження або ж в режимі stand by.

Свого часу решта України дивувалася мешканцям Харкова, які звикли до життя під обстрілами. Думаю, теперішні сум'яни можуть легко з ними позмагатися. Місто стало прифронтовим з усіма відповідними наслідками. І куди б не поцілили росіяни, будуть казати, що били по військових.

GETTY IMAGES

Евакуація цивільних із Сумської області

Я би не сказав, що люди активно виїжджають із Сум. Із прикордоння – так, адже там зараз просто фізично нереально перебувати. А в самому місті всі терпляче чекають якоїсь розв'язки.

Але невідомо, про які перспективи Сум і прикордоння можна говорити після війни, якщо ті самі "гарантії безпеки" для України, про які зараз всі говорять, будуть виглядати не краще, ніж Будапештський меморандум.

Жити в розбитому регіоні – в області, де лишилося дуже мало інфраструктурних об'єктів, де безліч замінованих територій – і так не дуже проста перспектива.

Але уявіть собі, як це - будувати, планувати, вкладати гроші, рости дітей за 30 км від кордону – пам'ятаючи все, що сталося після 2022 року, і розуміючи, що основа твоєї безпеки дуже ефемерна.

Тому, здається, Сумська область буде надзвичайно прискіпливо аналізувати текст і умови, прописані в майбутній мирній угоді, якщо ця угода колись буде. Якщо на кордоні з Росією буде достатня кількість миротворчих сил та спостерігачів – можна якось буде говорити про шанси для цього регіону. В іншому разі – скажіть чесно, чи обрали би ви Сумщину для себе та своєї родини?